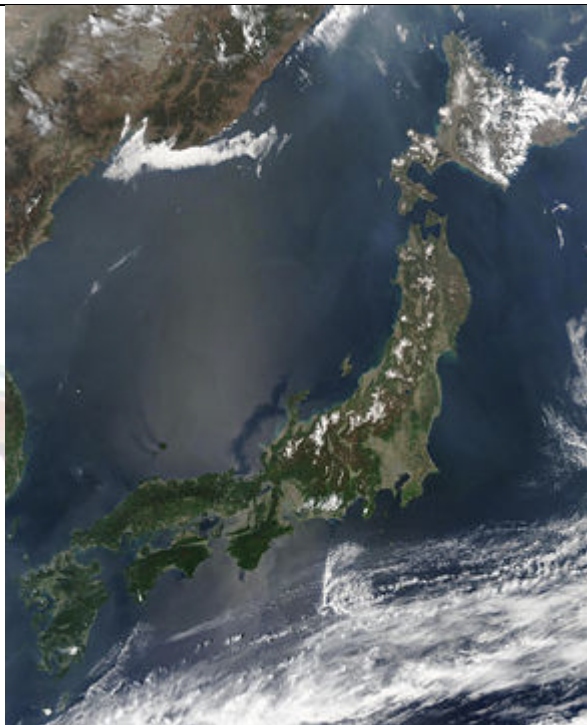

Japán természeti adottságai

	 <p>A Fudzsi, Japán szent hegye</p> <p>A modern Tokió</p>
<p>Japán az űrből, 2003. májusában.</p>	

Földrajz

A Japánhoz tartozó több mint 3 000 sziget Ázsia csendes-óceáni partvidéke mentén fekszik. A legjelentősebb szigetek északról dél felé haladva **Hokkaidó**, **Honsú** (a fő sziget), **Sikoku** és **Kjúsú**. A Rjúkú-szigetek (vagy más néven Nanszei-szigetek), beleértve Okinavát, Kjúsú szigetétől délre fekszenek. Ezeket a szigetek együttesen japán szigetvilágnak is szokták nevezni.

Hokkaido, vagy **Ezo** a második legnagyobb sziget, és a legnagyobb tartomány Japánban. A főszigettől, Honsútól a Tsugaru szoros választja el, amely alatt halad a világ leghosszabb alagútja, a Seikan, ezzel összekötve Hokkaidót Honsúval. A sziget legnagyobb városa Sapporo, egyben Hokkaidó tartomány fővárosa is.

Honsú*, a Japán-szigetek legnagyobb tagja. Keleten a Csendes-óceán, nyugaton a Japán-tenger mossa partjait. Északkelet-délnyugati irányban 1290 km hosszan, ívesen elnyúló, változatos szélességű sziget. Partvonala 12 182 km hosszú, területe 230 989 km². Honsún van a japán prefektúrák (*ken*) csaknem háromnegyede. Honsú a japán fősziget. Az ország korai történelme nagyrészt a sziget déli részén zajlott le. Csendes-óceáni partvidéke Japán fő gazdasági központja, itt találhatók a legnagyobb várostömörülések (Tokió–Yokohama, Ōsaka–Kōbe). Honsún emelkedik Japán legmagasabb hegye, a Fuji, és itt van a legnagyobb tó, a Biwa-tó is.

* Más írásmóddal Honshū.

Sikoku, Japán négy főbb szigete közül a legkisebb. Önálló földrajzi régió. Délen a Csendes-óceán határolja, északon a Szeto-beltenger választja el Honsútól, keleten a Kii-csatorna, délnyugaton a Bungo-csatorna Kjúszu szigettől. Sok apró sziget veszi körül, különösen északon. Szélessége 50 és 150 km között változik, hosszúsága 225 km, területe 18 803,68 km². A szigeten a meredek Sikoku-hegység húzódik végig, melynek legmagasabb csúcsai a Curugi (*Tsurugi-san*) 1955 méter és az Isizucsi (*Ishizuchi-san*) 1982 m magasba emelkedik. A sziget belsejében sok helyütt még érintetlen a természet. Itt is gyakoriak a földrengések. Ehime prefektúra Kjúszu sziget felőli partvidékén található az Asizuri-Uvaka Nemzeti Park.

Kjúszu^{*}, a legdélebbi Japán négy főszigete közül. Partjait nyugaton a Kelet-kínai-tenger, keleten a Csendes-óceán mossa. Neve „kilenc tartományt” jelent, és földjének középkori felosztására utal. Kjúszu legnagyobb városa a *Hakatával* összenőtt Fukuoka, kb. 1 millió lakossal. A város kikötője éppen szemben van Koreával, a távolság közöttük mintegy 300 km. A sziget leghíresebb kikötője Nagaszaki, legszebb vára Kumamoto városban van, és Japán egyik legszebb nemzeti parkja a ma is működő Aszo vulkán körül terül el. (Magassága 1592 m, a szomszédos Kudzsú hegyé 1788 m). A sziget éghajlata, nos, általában kissé melegebb, mint Jokohamáé.

Az ország kb. 75%-a erdős, hegyes terület, amely alkalmatlan mezőgazdasági, ipari és lakossági használatra a meredek lejtők, a földrengések, a szélsőséges időjárás, a gyenge talaj és az esőzések által okozott földcsuszamlások miatt. Ez azt okozta, hogy a lakható területeken a népsűrűség az egekig szökött, főleg a partvidéki területeken. Japán a harmincadik legsűrűbben lakott ország a világon.

A felkelő nap országa a csendes-óceáni, tűzgyűrűn fekszik, három tektonikus lemez találkozásánál, amely Japánban a gyakori földrengéseken és a vulkanikus tevékenységen érzékelhető. A századok folyamán több, kisebb-nagyobb földrengés pusztított az országban, melyek gyakran okoztak gyilkos szökőárakat (1995-ben a Nagy Hansin földrengés több mint 6 400 embert ölt meg).

Éghajlat

Az éghajlat Japánban nagyrészt mérsékelt, ám északról délre nagyban változatos. Az országot hat nagy éghajlati zónára lehet osztani:

- ✿ *Hokkaidó* – a legészakibb zóna, melynek jellemzői a hosszú, hideg telek és hűvös nyarak. A csapadék nem gyakori, de a szigetet télen gyakran sújtják hóviharak.
- ✿ *Japán-tenger* – Honsú nyugati partvidékén az északnyugati szél telenként jelentős havazást okoz. Nyáron ez a terület hűvösebb mint a Csendes-óceán partja, de a föhn jelenség miatt gyakran igen magas hőmérsékletek jellemzik.
- ✿ *Közép-Japán* – Tipikus belföldi éghajlat jellemzi a telek és nyarak, valamint a nappalok és éjszakák közti nagy hőkülönbségekkel. A csapadékmennyiség nem jelentős.
- ✿ *Szeto-beltenger* – A Csúgoku és Sikoku régiók hegyei pajzsként védik ezt a területet a szelektől, ami ennek a régiónak kellemes időjárást ad egész évben.
- ✿ *Csendes-óceán* – A keleti part télen hideg, gyakori a hóesés, a nyár viszont meleg a délkeleti időszakos szél miatt.

^{*} Más írásmóddal Kyūshū.

- ✿ *Délnyugati-szigetek* – Éghajlatuk szubtrópusi, meleg telekkel és forró nyarakkal. A csapadék nagyon gyakori, főleg az esős évszakokban. A tájfunok időszakosak.

A fő esős évszak május elején kezdődik Okinava szigetein. Az ezért felelős éghajlati ciklon az év során észak felé halad, és Hokkaidón tűnik el végleg, általában július végén. Honsú nagy részén az esős évszak június közepén kezdődik el és körülbelül hat hétig tart. Nyár végén és ősz elején a tájfunok gyakran hoznak nagy mennyiségű csapadékot.

Növényzet

Japan kilenc erdős ökorégió otthona, ami tükröződik a szigetek éghajlatán és földrajzán. A rjúkú- és bonin-szigeteki nedves, széleslevelű trópusi és szubtrópusi erdőktől a mérsékelt égövi széleslevelű vegyes erdőkig terjednek a fő sziget mérsékelt éghajlatú területein át a hideg északi régióig.

Japánban óriási a fajgazdagság. Ez a változatos éghajlatnak is köszönhető és, hogy a jégkor nem tizedelte meg a fajokat. Ma 75%-a erdő a szigeteknek, itt kétszer annyi fafaj él mint egész Európában. Hokkaidón tűlevelű erdők terülnek el. Megtalálható a luc és erdeifenyő is, különlegesség az ainu- és mandzsufenyő, de a nyír aránya is kedvező.

Honshūn vegyes lombos és lombos erdők terülnek el. Tűlevelűi közül híres a japán cédrus (akár 50-60 m magas). A lombhullató fajok, alacsonyabb szinteken juhar, tölgy, kőris, magnólia, dió és hárs, magasabban a bükk és a fő erdőalkotók.

Gyakori a lila akác, gazdag a cserjeszint. Híres a hortenzia, varázsmogyoró, a liánok, mohák. Világszerte ismert a japán cseresznyevirág. Gyümölcsöt nem hoz, de fehér és rózsaszín virága Japan szimbólumává vált. Délre bambuszok, páfrányok, cikászok, pálmák veszik át a helyet. Itt van a híres kámförfa (olaj), és lakkfa. A partokon sok a mangroveerdő és az orchidea.

Földtani szerkezet

A természeti furcsaságok és a lépcsős vetődés rendszer alapján a szigetvilágot korábban, Kelet-Ázsia „külső lépcső”-jének is hívták.

Szerkezetét és formakincsét 3 lemez ütközése határozza meg:

- ✿ Északkelet: *Pacifikus* (csendes-óceáni) lemez
 - ✿ Délkelet: *Filippinó* (Fülöp) lemez
- } bukik az *Eurázsiai* lemez alá

Az alábukási övezetek mentén alakultak ki a gyakori földrengésekkel és heves vulkánossággal jellemezhető szigetívek fiatal üledékes és vulkáni vonulatai.

Az alábukási zónák közötti térségek ívközi medencékké alakultak, miközben kisebb, letöredezett vagy elcsúszott szárazföldi kérgű mikro-kontinensek és az ívközi medencék egybeforrak a szigetívek anyagával. Ezért a magma-benyomulások és heves tűzhányó-tevékenység fia-

tal képződményei mellett a Japán szigetvilág felépítésében igen jelentős szerepet játszanak az Ó- és Középidői kőzetek is (köztük: metamorf, üledékes, tengeri vulkáni üledékes is található).

A tektonikus tevékenységek még napjainkban is tartanak. Különösen erős a Hida-hegységben, ahol 1700 m-es kiemelkedések jellemezték a negyedidőszakot, majd a jégkori tengerszintváltozások hozzájárultak a mai felszín kialakulásához. A mérések mai napig emelkedést mutatnak. A lemezek 3-as határánál alakult ki a Honshū szigetet keresztbevágó ún. *Fossa Magna* (Nagy-árok), nyugati peremen az észak-dél csapású Itoigawa és Shizuoka városok között húzódó szerkezeti vonallal, mely éles köztani határ is egyben. (nyugat: ó és középidői kőzetek, kelet: ezek csak foltok, inkább a harmad és negyedidőszak kőzetei jellemzők)

Honshū déli részén húzódik az ún. *Medián-vonal*, mely a szigetvilág tengelyével párhuzamosan kb. a Japán-tenger déli peremén fut, majd Kyūsūt szinte a közepén átszeli.

E vonalak mentén található a legtöbb vulkán és itt alakul ki a legtöbb **földrengés**. Komoly nagy kárt okozó földrengés 4-5 évente alakul ki, bár a szigetvilág nyugtalan. Geofizikusok szerint a Föld felszabaduló szeizmikus energiájának mintegy 10%-a ide esik. 1923. szeptember: 8,3 erősségű rengés, mely az azt követő szökőárral együtt 200 000 ember életét oltotta ki.

A Tokiói-öböl mentén megfigyelték a felszín igen nagymértékű több mint 10 m-es elmozdulását (fel vagy le) is. Az epicentrumok gyakran a tengeri területekre esnek, melye szökőárakat kelthetnek. Ez a jelenség a **tsunami** (cunami). Magasságuk elérhet a 30 m is.

Vulkánok

A 200 negyedidőszaki vulkánból jelenleg 60 működik (vagy alszik). 684-től napjainkig kb. 800 kitérőt regisztráltak. A pleisztocén vulkánkitörések eredménye a felszín 35%-os vulkáni kőzet eloszlása. A vulkánosság kizárólag centrális, uralkodóan poligenetikus és explóziós jellegű. Gyakoriak a parazita kráterek. A lávafolyásokat általában rögzös lávák (aa-lávák) jellemzik. A szerkezetképző folyamatok eredménye hogy a sziget 80%-a hegyvidék. A tektonizmus változatos felszínt eredményezett, felszín alaktaniilag a táj mégis szegényes. (Nincs örök fagy, nincsenek gleccserek, és nincsenek arid formák)

Macuó Basó versei (Fodor Ákos fordítása)

Tavaszi

Hegyi ösvényen
illatok sötétjébe
hasít a hajnal.

Nyár

A sebbel-lobbal
futó patakba hull egy
zöld fenyőtű.

Ősz

Kertben a nagy fa,
falon-kívül a fűrek
hirdetik: ősz van.

Tél

Friss hó – és máris
oly sűrű, hogy terhétől
megbókol a lomb